

بررسی نقش تعدیلی تأمین مالی داخلی در ارتباط بین چرخه عمر شرکت‌ها با مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

مرتضی کوهساری

کارشناسی ارشد حسابداری مدیریت دانشگاه شرق گلستان (گنبد کاووس)

چکیده

یکی از موضوعاتی که می‌تواند مشکلات تأمین مالی یک شرکت را کاهش دهد، شفافیت و یکسان بودن اطلاعات مالی است و از شرکت‌هایی که در وضعیت نامناسبی از چرخه عمر می‌باشند، امکان ایفای مسئولیت اجتماعی مناسب ندارند چرا که ممکن است مشکلات مالی در راستای تأمین مخارج مربوطه داشته باشند. هدف از تحقیق حاضر، بررسی رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با نقش تعدیلی منابع مالی داخلی می‌باشد. به این منظور ۱۰۳ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ مورد بررسی قرار گرفت. در این تحقیق برای محاسبه متغیر مسئولیت اجتماعی از گزارش هیئت‌مدیره استفاده شده و سایر اطلاعات از نرم‌افزار ره‌آورد نوین ۳ استخراج شده و توسط نرم‌افزار اکسل تلخیص، طبقه بندی شده و محاسبه و درنهایت از طریق نرم‌افزار Eviews در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیات مورد آزمون قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که بین منابع مالی داخلی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و همچنین بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه مثبتی وجود دارد، اما از لحاظ آماری معنادار نیست. علاوه بر این یافته‌ها نشان داد منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد که این یافته نیز از لحاظ آماری معنادار نیست.

کلمات کلیدی: مسئولیت اجتماعی شرکت، مرحله رشد، مرحله افول، مرحله بلوغ و منابع مالی داخلی

مقدمه

با توجه به اهمیت موضوع مسئولیت اجتماعی، تصمیم‌گیری مدیران می‌تواند تأثیرات عمیق و مهمی در بخش‌های مختلف جامعه بگذارد، بنابراین توجه مدیران به مسئولیت اجتماعی‌شان در زمان اتخاذ یک تصمیم می‌تواند از اهمیت زیادی برخوردار باشد، چرا که یک تصمیم نادرست و غیرمنطقی می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری به جامعه تحمیل کند. چنانچه افراد گروه‌ها در سازمان‌ها و مؤسسات نسبت به رویدادها و اتفاقات و بحران‌های مختلف خود را مسئول بدانند، تلاش می‌کنند بسیاری از آن‌ها را در اندک زمانی حل کنند و یک جامعه سالم به وجود آورند.

شرکت‌ها برای اجرای پروژه‌های سرمایه‌گذاری سودآور در دسترس، تسویه بدهی‌های موعده رسیده سرمایه در گردش و پرداخت سود به سهامداران به منابع مالی متعددی دسترسی دارند. این منابع، وجوه نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی و فروش دارایی‌ها (به‌عنوان منابع درون‌سازمانی تأمین مالی)، استقراض وام بانکی، انتشار اوراق مشارکت و انتشار سهام جدید (به‌عنوان منابع برون‌سازمانی تأمین مالی) را شامل می‌شوند (رحیمیان، ۱۳۹۳).

در این تحقیق بررسی می‌کنیم که چطور و چگونه چرخه‌های عمر بر مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر می‌گذارد. تئوری چرخه عمر شرکت پیشنهاد می‌کند که شرکت‌ها، مانند موجودهای زنده، از یکسری الگوهای قابل پیش‌بینی توسعه و منابع، امکانات، استراتژی، ساختار و عملکرد شرکت به طور قابل توجهی با مراحل توسعه عبور می‌کنند. تئوری چرخه عمر، مدیریت را با تعدادی از پارامترها، دستورالعمل‌ها و ابزارهای تشخیصی برای انتقال شرکت از یک مرحله به مرحله بعد روبرو می‌سازد. همچنین رشد و توسعه صنایع، واحدهای تجاری و کارخانه‌ها همگام با ایجاد و تکامل نهادهای اجتماعی، تحول در تشکیلات دولتی و سرانجام، تحول در اخلاق، به تدریج تعهدات و الزاماتی را به عهده واحد تجاری گذاشته که پیش از این، چنین تحولاتی به این شدت رسمی و قانونی نشده بود. تحت تأثیر این تحولات، چگونگی ارزیابی عملکرد و معیارهای آن دگرگون شده و از چارچوب محدود اقتصادی فراتر رفته و معیارهای عملکرد اجتماعی که مبنای ارزیابی عواقب و تأثیرات اجتماعی فعالیت‌های اجتماعی است، پدیدار شده است. با توجه به این که در مراحل مختلف وضعیت مالی شرکت متفاوت است، معیارهای عملکرد اجتماعی نیز برای شرکت‌ها متفاوت خواهد بود، در واقع این منابع مالی است، مسبب این تفاوت‌ها شده است، چرا که ایفای مسئولیت اجتماعی هزینه‌های برای شرکت خواهد داشت. با توجه به اهمیت موضوع مسئولیت اجتماعی، تصمیم‌گیری مدیران می‌تواند تأثیرات عمیق و مهمی در بخش‌های مختلف جامعه بگذارد، بنابراین توجه مدیران به مسئولیت اجتماعی‌شان در زمان اتخاذ یک تصمیم می‌تواند از اهمیت زیادی برخوردار باشد، چرا که یک تصمیم نادرست و غیرمنطقی می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری به جامعه تحمیل کند. چنانچه افراد گروه‌ها در سازمان‌ها و مؤسسات نسبت به رویدادها و اتفاقات و بحران‌های مختلف خود را مسئول بدانند، تلاش می‌کنند بسیاری از آن‌ها را در اندک زمانی حل کنند و یک جامعه سالم به وجود آورند. امروزه مدیران باید کارهایی را انجام دهند که مورد قبول جامعه و منطبق با ارزش‌های آن باشد و سازمانی که نتواند خود را با این کار تطبیق دهد در عرصه عمل موفق نخواهد بود و برای آنکه بتواند جایگاه خود را در جامعه حفظ کند و یا بهبود بخشند باید به مسئولیت اجتماعی خود بیشتر عمل کنند و چنانچه آن را نادیده بگیرند دامنه فعالیتشان محدود خواهد شد. تئوری چرخه عمر شرکت چنین فرض می‌کند که شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی همچون تمامی موجودات زنده که متولد می‌شوند، رشد می‌کنند و می‌میرند، دارای منحنی چرخه عمر هستند. همانند موجودات زنده، رشد و پیری واحدهای تجاری را می‌توان بر مبنای قابلیت کنترل و انعطاف‌پذیری نشان داد. در جوانی (دوران رشد)، واحدهای تجاری بسیار انعطاف‌پذیر ولی در اکثر مواقع غیرقابل کنترل اند. با افزایش عمر واحدهای تجاری، روابط تغییر می‌کند: کنترل، افزایش و انعطاف‌پذیری، کاهش می‌یابد. در نهایت با پیر شدن (دوران افول) قابلیت کنترل نیز کاهش خواهد یافت. هنگامی که واحد تجاری قابلیت کنترل داشته و انعطاف‌پذیر نیز باشد، بیانگر این است که هر دو مزایای جوانی و پیری را به صورت یکجا دارا می‌باشد، این وضعیت تحت عنوان مرحله تکامل یا بلوغ شناخته می‌شود. تغییرپذیری سرمایه‌گذاری مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در مراحل مختلف چرخه عمر، می‌تواند به این صورت باشد که شرکت‌های بالغ، جریان‌های نقدی و عملکرد پایدارتر (با ثبات تر) و قابل پیش‌بینی تر دارند. در نتیجه، این شرکت‌ها توانایی بیشتری در سرمایه‌گذاری مسئولیت اجتماعی دارند. در مقابل، شرکت‌های جوان تر، جریان‌های نقدی غیرقابل پیش‌بینی تر و رشد بیشتر دارند. از این

رو، نقدینگی کمتری جهت سرمایه گذاری در فعالیت های مسئولیت اجتماعی باقی می ماند. این دیدگاه بیان می کند که شرکت های با بلوغ بیشتر نسبت به شرکت های جوان تر، سرمایه گذاری بیشتری در مسئولیت اجتماعی دارند. به عبارت دیگر، سرمایه گذاری بیشتر در مسئولیت اجتماعی، نتیجه بلوغ شرکت می باشد. بر اساس تئوری علامت دهی، شرکت ها به منظور دستیابی به منابع محدود سرمایه با هم در رقابت هستند. اگر شرکت به لحاظ گزارشگری مالی خوش نام باشد و در مورد فعالیت های خود اطلاعات بیشتری اعلام و افشا نماید توانایی بیشتری در جذب سرمایه خواهد داشت چرا که اعتماد سرمایه گذاران را به خود جلب خواهد کرد. گزارش های قابل اتکا و به موقع باعث می شود که افراد بتوانند به درستی چشم انداز های آتی شرکت را ارزیابی نمایند. لذا، این پژوهش با هدف پاسخگویی به این سؤال انجام خواهد شد که: آیا تأمین مالی داخلی در ارتباط بین چرخه عمر شرکت ها با مسئولیت اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نقش تعدیل کننده دارد؟

مبانی نظری

مفاهیم مسئولیت اجتماعی

مسئولیت اجتماعی شرکت ها مبحثی نوین در کسب و کار امروزی است که بحث و جدل های زیادی پیرامون آن انجام شده است.

به طور کلی، مسئولیت اجتماعی شرکت ها با روابط بین شرکت ها و جامعه سر و کار دارد و به طور مشخص این مفهوم به بررسی تأثیرات فعالیت شرکت ها روی افراد و جامعه می پردازد. برخی منتقدان، اشاره دارند که مفهوم مسئولیت اجتماعی دست مدیران اجرایی شرکت ها را باز گذاشته است تا تعهدات اجتماعی شرکت را با توجه به نظر و خواست خود تعیین کنند. دسته دیگری از منتقدان، به رسوایی های مالی شرکت های بزرگی چون انرون و وردکام اشاره و بیان می کنند که به رغم رشد جنبش مسئولیت پذیری شرکتی، این رسوایی ها ثابت می کند که شرکت ها و مدیران آنها تنها به فکر سود خود هستند و مسئولیت اجتماعی شرکتی تنها یک واژه زیباست. جدا از مفهوم مسئولیت اجتماعی، بسیاری نیز در انگیزه های شرکت ها در برنامه ها و فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی آنان، تردید دارند.

مفروضات حسابداری مسئولیت های اجتماعی

چهار فرض اساسی سیستم حسابداری مسئولیت های اجتماعی عبارت اند از:

- ۱- هر واحد تجاری در قبال جامعه پیرامونی خود تعهداتی دارد که پایبند به انجام آنهاست.
- ۲- منابع اقتصادی اجتماع کمیاب و محدود است، پس ضرورت دارد در به کارگیری و استفاده از آنها حداکثر بهره وری حاصل آید، به گونه ای که منافع اجتماعی حاصل از مصرف آنها بیش از هزینه های اجتماعی شود.
- ۳- کالاهایی که قبلاً رایگان بوده اند، دیگر این چنین رایگان در دسترس قرار نمی گیرند. مثلاً آب و هوای پاکیزه اغلب نیازمند مخارج سنگین ناشی از مقررات مربوط به کنترل آلودگی محیط زیست و عملیات خود است، پس واحد تجاری باید در ازای استفاده از آنها منافی را در اختیار اجتماع قرار دهد.
- ۴- از حقوق مسلم جامعه است که از میزان تعهدات اجتماعی، واحد تجاری نسبت به خود و همچنین مقدار انجام شده آنها آگاهی یابد و این آگاهی لازم است بر اساس اصول و مبانی گزارشگری حسابداری صورت گیرد (عسکری، ۱۳۸۶).

چرخه عمر

تمامی موجودات زنده از جمله نباتات، جانوران و انسان ها همگی از منحنی عمر یا چرخه عمر پیروی می کنند. این گونه موجودات متولد می شوند، رشد می کنند، به پیری می رسند و در نهایت می میرند. این سیستم های زنده در هر مرحله از چرخه عمر خود دارای الگوهای رفتاری خاص به منظور چیرگی بر مسائل آن دوره و مشکلات مربوط به انتقال از دوره ای به

دوره دیگر هستند. سالیان درازی است که داروها به‌عنوان ابزار درمان جسم مورد استفاده قرار می‌گیرند، اما ابزار تشخیص، درمان و تغییر فرهنگ و ایجاد پویایی در سازمان‌ها هنوز دوران اولیه خود را سپری می‌نماید (آدیزس^۱، ۱۹۸۹).

مشکلات طبیعی در مقابل مشکلات غیرطبیعی چرخه عمر

مشکلات طبیعی آنانی هستند که سازم آن‌ها می‌توانند با انرژی‌های داخلی خود آن‌ها را حل نماید. در این مورد سازمان می‌تواند فرایند تحرک و گرفتن تصمیماتی که بر مشکلات فائق آیند را تنظیم نماید. در صورتی که مشکلات برای دوره‌ای از منحنی عمر قابل پیش‌بینی باشد و سازمان در آن دوره با آن مواجه شود (حتی با شدت و مدت متفاوت) این مشکلات را حسی می‌نامیم. اگر انتظار بروز آنان نمی‌رود آن‌ها را انتقالی می‌نامیم (که پس از انتقال به دوره بعد منحنی عمر کامل شده محو می‌شوند). مشکلات غیرطبیعی از طرف دیگر، به دخالت حرفه‌ای از بیرون نیازمند است سازمان با مانع مواجه شده است. مشکلات مشابه مرتباً خودشان را برای مدتی طولانی‌تر از آنچه انتظار می‌رود تکرار می‌کنند، پیچیدگی اطلاق می‌کنیم و در صورتی که مشکلات نادر باشد آن را آسیب‌رسان می‌نامیم (محمد سیروس، ۱۳۸۸).

تصمیمات تأمین مالی

یکی دیگر از وظایف مهم شرکت تعیین بهترین ترکیب تأمین مالی یا به‌عبارت‌دیگر ساختار سرمایه است. چنانچه شرکتی بتواند با تغییر ساختار سرمایه خود ارزش بازار شرکت را تغییر دهد بنابراین یک ترکیب مطلوب تأمین مالی وجود دارد که توسط آن می‌توان ارزش بازار هر سهم را حداکثر کرد.

عوامل مؤثر در انتخاب استراتژی تأمین مالی

به‌طور کلی در انتخاب یک استراتژی مناسب جهت تأمین مالی موردنیاز می‌بایست به موارد زیر توجه شود:

۱. مورد مصرف منابع؛
۲. هزینه و ریسکی که در هر یک از روش‌های تأمین مالی وجود دارد و تأثیر آن بر هزینه سرمایه موسسه؛
۳. ساختار مالی موسسه (نسبت بدهی‌ها به حقوق‌صاحبان سهام)؛
۴. شرایط بدهی‌های فعلی موسسه (سررسید بدهی‌های موجود)؛
۵. شرایط اختصاصی هر یک از طریق تأمین منابع (نوع تضمین و یا وثیقه موردنظر اعطاکندگانی اعتبار و شرایط خاص سرمایه‌گذاران و حقوق اختصاصی موردنظر آنان)؛
۶. وضعیت سودآوری و نقدینگی موسسه.

پیشینه داخلی

بهارمقدم و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها» به بررسی ۹۳ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۵-۱۳۸۹ پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که متغیرهای انتخاب شده مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی به جزء مسئولیت دوگانه مدیرعامل در هیأت مدیره، رابطه مثبت و معناداری با افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها دارند.

عبدلی و همکاران (۱۳۹۲) تحقیقی تحت عنوان بررسی تأثیر ترکیب هیأت‌مدیره و ساختار مالکیت بر میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام دادند. به این منظور تعداد ۱۰۹ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج حاکی از آن است که بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها با نسبت اعضای موظف هیأت مدیره و تمرکز مالکیت رابطه معنی‌داری وجود دارد و متغیر تمرکز مالکیت بیش‌ترین تأثیر را

1 Adizes

نسبت به سایر متغیرها بر روی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها می‌گذارد. همچنین مطابق با نتایج به دست آمده مشخص گردید بین نقش دوگانه رئیس هیأت مدیره، نسبت تغییرات هیأت مدیره و نوع مالکیت با مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. از بین متغیرهای کنترلی تنها متغیر میزان تحصیلات بر روی متغیر وابسته که همان مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها می‌باشد، تأثیرگذار است.

پورزمانی و جمشیدی (۱۳۹۴) پژوهشی تحت عنوان تأثیر چرخه عمر شرکت بر رابطه کیفیت افشا و ساختار سرمایه انجام دادند. به این منظور ۱۸۹ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۱-۱۳۸۷ مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها به منظور تحلیل‌های آمارباز نرم‌افزارهای ایوبوز و اس‌پس‌اس و به روش داده‌های پانل، فرضیه‌ها را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که در هر دو مرحله رشد و افول از چرخه عمر شرکت رابطه معنی‌داری بین کیفیت افشای اطلاعات حسابداری یک شرکت و ساختار سرمایه آن وجود دارد، درحالی‌که این‌چنین رابطه‌ای در مرحله بلوغ دیده نمی‌شود.

پورزمانی و ایمان (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «مقایسه توان پیش‌بینی بازده موردانتظار در چرخه عمر شرکت با استفاده از مدل چهار عاملی کارهارت» به بررسی اطلاعات مالی ۱۰۲ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۲ پرداختند.

پیشینه خارجی

جیراپرم و همکاران (۲۰۱۵) پژوهشی تحت عنوان توانایی‌های مدیریتی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها انجام دادند. به این منظور ۱۹۶۸۴ سال- شرکت طی بازه زمانی ۲۰۱۱-۱۹۹۵ مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها برای اندازه‌گیری توانایی‌های مدیریتی از مدل دمیرجان و همکاران (۲۰۱۲) و برای محاسبه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از معیارهایی که موسسه آمریکایی که هر ساله سازمان‌ها را بر اساس معیارهای اجتماعی و زیست‌محیطی رتبه‌بندی می‌کند، استفاده کردند. مسئولیت‌پذیری اجتماعی در این پژوهش دارای چهار بعد می‌باشد، هر بعد آن دارای نقاط قوت و ضعف مخصوص به خود می‌باشد. با تفاضل نقاط قوت از نقاط ضعف مربوطه نمره آن بعد به دست می‌آید. در نهایت با جمع تمام ابعاد فوق یک نمره کلی برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی به دست خواهد آمد. یافته‌های آن‌ها نشان داد که مدیران توانا درک بهتری از مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها دارد و در نتیجه عملکرد بهتری خواهند داشت. در مقابل مدیران که استعداد ضعیفی دارند، سرمایه‌گذاری آن‌ها در مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها منفی است که مربوط به توانایی مدیریتی می‌باشد. به‌طورکلی مدیران ناتوان سرمایه‌گذاری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها را به‌کارگیری منابع بی‌فایده می‌پندارند.

یانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان «چگونه مسئولیت اجتماعی شرکتی، ساختار سرمایه را تغییر می‌دهد؟» به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکتی با اهرم مالی در شرکت‌های چینی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که شرکت‌های با افشای مسئولیت اجتماعی، اهرم بالاتری نسبت به شرکت‌های بدون افشای مسئولیت اجتماعی دارند. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که افشای مسئولیت اجتماعی، سرعت تعدیل ساختار سرمایه را کاهش می‌دهد و علاوه بر این باعث کاهش عدم تقارن اطلاعات بین شرکت‌ها و اعتباردهندگان می‌شود.

ویتیسوفاکورن و جیراپورن (۲۰۱۶)، طی تحقیقی با عنوان «تأثیر بلوغ شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت: آیا شرکت‌های بالغ‌تر، سرمایه‌گذاری بیشتری در مسئولیت اجتماعی دارند؟» به بررسی ۲۶۰۰۰ مشاهده سال-شرکت در شرکت‌های تایلندی طی ۲۱ سال پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که شرکت‌ها با بلوغ بیشتر، به طور قابل توجهی در مسئولیت اجتماعی، بیشتر سرمایه‌گذاری می‌کنند.

حسن و حبیب^۳ (۲۰۱۷) پژوهشی تحت عنوان "چرخه عمر شرکت، منابع مالی سازمانی و مسئولیت اجتماعی شرکت" انجام دادند. این مطالعه رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) را بررسی می‌کند. بر پایه تئوری مبتنی بر منابع، ما فرض و شواهدی حاکی از آن است که پایه منابع و مزایای رقابتی، شرکت‌های بالغ را قادر می‌سازد تا بیشتر در فعالیت‌های مربوط به CSR سرمایه‌گذاری بیشتری نسبت به بنگاه‌های دیگر در مراحل چرخه عمر شرکت ایجاد کنند. ما نقش منابع مالی داخلی را در توضیح رابطه بین چرخه عمر شرکت و CSR بررسی می‌کنیم. نتایج ما نشان می‌دهد که اندازه، سودآوری و منابع انبوه ارتباط بین چرخه عمر شرکت و CSR را کاهش می‌دهد. این یافته‌ها هنگامی که تحت آزمایش سری حساسیت قرار می‌گیرند قوی هستند.

روش تحقیق

به دلیل اینکه نتایج حاصل از این تحقیق می‌تواند در فرآیند تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار گیرد، این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی است. همچنین این تحقیق از لحاظ ماهیت توصیفی همبستگی است، زیرا در این نوع تحقیق‌ها محقق به ارزیابی ارتباط بین دو یا چند متغیر می‌پردازد. از سوی دیگر تحقیق حاضر از نوع پس رویدادی (نیمه تجربی) است، یعنی بر مبنای تجزیه و تحلیل اطلاعات گذشته و تاریخی صورت‌های مالی شرکت‌ها انجام می‌گیرد. همچنین این تحقیق از نوع تحلیلی- علی بوده و مبتنی بر تحلیل داده‌های ترکیبی می‌باشد. در این تحقیق، به منظور آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیونی چند متغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده می‌شود.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها ارتباط معناداری وجود دارد
- ۲- بین منابع مالی داخلی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها ارتباط معناداری وجود دارد
- ۳- منابع مالی داخلی در رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها نقش معنی داری دارد

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

آزمون هم خطی

در این پژوهش برای بررسی وجود هم خطی بین متغیرهای مستقل از آزمون VIF استفاده شده است. اگر آماره VIF برای متغیرها کمتر از ۱۰ باشد بین متغیرهای توضیحی مشکل هم خطی وجود نخواهد داشت. در جدول (۱) تا (۳) خلاصه نتایج این آزمون ارائه شده است. نتایج کامل این آزمون با استفاده از نرم‌افزار ایویوز در پیوست موجود است.

جدول (۱) - نتایج آزمون هم خطی (VIF) فرضیه اول

نام متغیر	آماره VIF	1/VIF	تشخیص
LCS چرخه عمر	۱/۰۲۱۹۹۵	۰/۹۷۸۴۸۳	عدم هم خطی
Size اندازه شرکت	۱/۱۷۴۹۴۰	۰/۸۵۱۱۰۷	عدم هم خطی
PM سودآوری	۱/۳۹۳۰۳۶	۰/۷۱۷۸۶	عدم هم خطی
SLACK وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت	۱/۰۷۷۴۲۶	۰/۹۲۸۱۴۳	عدم هم خطی
LEV اهرم مالی	۱/۰۷۶۱۷۶	۰/۹۲۹۲۲۱	عدم هم خطی
MTB ارزش بازار به دفتری	۱/۱۸۷۳۸۰	۰/۸۴۲۱۹	عدم هم خطی

عدم هم خطی	۰/۹۱۰۰۳۴	۱/۰۹۸۸۶۶	R&D هزینه تحقیق و توسعه
عدم هم خطی	۰/۹۳۲۸۷۱	۱/۰۷۱۹۶۹	AGE عمر شرکت
میانگین VIF: ۱/۱۳۷۷			

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول (۲) - نتایج آزمون هم خطی (VIF) فرضیه دوم

تشخیص	1/VIF	آماره VIF	نام متغیر
عدم هم خطی	۰/۴۱۸۳۰۵	۲/۳۹۰۶۰۱	FR منابع مالی داخلی
عدم هم خطی	۰/۸۴۴۸۸۹	۱/۱۸۳۵۸۸	Size اندازه شرکت
عدم هم خطی	۰/۴۹۸۹۴۱	۲/۰۰۴۲۴۴	PM سودآوری
عدم هم خطی	۰/۹۲۰۱۱۹	۱/۰۸۶۸۱۶	SLACK وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت
عدم هم خطی	۰/۷۲۷۲۹۵	۱/۳۷۴۹۵۸	LEV اهرم مالی
عدم هم خطی	۰/۸۲۶۰۴۶	۱/۲۱۰۵۸۷	MTB ارزش بازار به دفتری
عدم هم خطی	۰/۹۰۰۲۵۹	۱/۱۱۰۷۹۲	R&D هزینه تحقیق و توسعه
عدم هم خطی	۰/۹۳۹۹۰۲	۱/۰۶۳۹۴۱	AGE عمر شرکت
میانگین VIF: ۱/۴۲۸۲			

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول (۳) - نتایج آزمون هم خطی (VIF) فرضیه سوم

تشخیص	1/VIF	آماره VIF	نام متغیر
عدم هم خطی	۰/۳۴۴۸۶	۲/۸۹۹۷۲۷	LCS چرخه عمر
عدم هم خطی	۰/۴۰۸۸۰۲	۲/۴۴۶۱۷۳	FR منابع مالی داخلی
عدم هم خطی	۰/۳۲۳۴۹۶	۳/۰۹۱۲۲۶	LCS*FR منابع مالی در چرخه عمر
عدم هم خطی	۰/۸۴۰۷۱	۱/۱۸۹۴۷۱	Size اندازه شرکت
عدم هم خطی	۰/۴۹۵۸۰۹	۲/۰۱۶۹۰۴	PM سودآوری
عدم هم خطی	۰/۹۱۱۷۲۳	۱/۰۹۶۸۲۴	SLACK وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت
عدم هم خطی	۰/۷۲۱۵۱۷	۱/۳۸۵۹۶۹	LEV اهرم مالی
عدم هم خطی	۰/۸۲۴۱۰۳	۱/۲۱۳۴۴۰	MTB ارزش بازار به دفتری
عدم هم خطی	۰/۸۹۹۹۹۵	۱/۱۱۱۱۱۷	R&D هزینه تحقیق و توسعه
عدم هم خطی	۰/۹۱۶۰۲۵	۱/۰۹۱۶۷۳	AGE عمر شرکت
میانگین VIF: ۱/۷۵۴۲			

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج مندرج در جداول شماره (۱) تا (۳) مشخص شد که آماره VIF برای تمام متغیرهای پژوهش در مدل کمتر از ۱۰ است بنابراین مشکل هم خطی بین متغیرها وجود ندارد.

آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

بالتاجی (۲۰۰۵)، بیان می‌کند که برای داده‌های کمتر از ده سال بررسی مانایی ضروری نیست و در این پژوهش به علت اینکه داده‌های جمع‌آوری شده در طی هفت سال می‌باشد از بررسی مانایی صرف‌نظر شده است.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

آزمون فرضیه اول

در این بخش فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار می‌گیرد. با توجه به ماهیت داده‌ها، فرضیه‌های پژوهش در سطح داده‌های ترکیبی آزمون شد. قبل از برآزش دادن مدل رگرسیون و آزمون فرضیه‌های پژوهش، فروض کلاسیک مدل آزمون شدند و با توجه به برقرار بودن پیش‌فرض‌های مدل، فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. در مدل رگرسیونی با توجه به مقادیر احتمال نسبت به رد یا عدم رد فرضیه صفر تصمیم گرفته شد. اگر احتمال آماره t برای متغیر (LCS_{it})، کمتر از سطح خطای $0/05$ باشد، فرض صفر رد و در غیر این صورت فرض صفر رد نمی‌شود.

فرضیه اول: بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

جهت آزمون فرضیه اول پژوهش از مدل رگرسیون استفاده گردید.

$$CSR_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 LCS_{it} + \gamma_2 SIZE_{it} + \gamma_3 PM_{it} + \gamma_4 SLACK_{it} + \gamma_5 LEV_{it} + \gamma_6 MTB_{it} + \gamma_7 R\&D_{it} + \gamma_8 AGE_{it} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه‌های آماری H_0 و H_1 برای فرضیه اول به شرح زیر است:

$$\begin{cases} H_0: \beta_1 = 0 \\ H_1: \beta_1 \neq 0 \end{cases}$$

H_0 : بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 : بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۴) در این پژوهش جهت آزمون معناداری کل مدل از آماره F و جهت آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیون از آماره t استفاده شده است. همچنین از ضریب تعیین R^2 برای بررسی ارتباط بین متغیرهای وابسته و مستقل استفاده شد. نتایج حاصل از برآزش در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول (۴) - نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه اول

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره T	معناداری
عرض از مبدأ C	-۰/۰۶۶۲۰۷۸	۰/۱۳۸۳۵۳	-۴/۷۸۵۴۳۷	۰/۰۰۰۰
چرخه عمر LCS	۰/۰۰۰۸۱۲	۰/۰۰۲۰۲۹	۰/۳۹۹۹۵۰	۰/۶۸۹۴
اندازه شرکت Size	-۰/۰۰۱۴۹۷	۰/۰۰۲۸۹۵	-۰/۵۱۷۰۰۱	۰/۶۰۵۴
سودآوری PM	-۰/۰۱۷۸۱۱	۰/۰۱۵۰۵۸	-۱/۱۸۲۸۲۸	۰/۲۳۷۴
وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت SLACK	۰/۰۱۲۵۷۹	۰/۰۲۲۲۷۶	۰/۵۶۴۶۸۲	۰/۵۷۲۵
اهرم مالی LEV	۰/۰۰۵۵۴۲	۰/۰۲۳۶۱۰	۰/۲۳۴۷۴۷	۰/۸۱۴۵
ارزش بازار به دفتری MTB	۰/۰۰۱۴۲۱	۰/۰۰۱۰۰۰	۱/۴۲۰۹۰۰	۰/۱۵۶۰
هزینه تحقیق و توسعه R&D	۰/۱۵۴۰۹۷	۰/۲۴۲۲۹۳	۰/۶۳۵۹۹۳	۰/۵۲۵۱
عمر شرکت AGE	۰/۲۲۴۲۱۹	۰/۰۴۱۰۰۱	۵/۴۶۸۶۱۳	۰/۰۰۰۰
AR (1)	۰/۴۵۰۶۸۰	۰/۰۴۰۴۱۷	۱۱/۱۵۰۷۱	۰/۰۰۰۰

۰/۷۹۴۲	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۸۳۱۲	ضریب تعیین
۰/۰۰۰۰	معناداری آماره F	۲۲/۴۵۵۹	آماره F

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به مقدار احتمال به دست آمده برای آماره F که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، فرض H_0 رد می‌شود و این نشان می‌دهد که تمامی ضرایب رگرسیون به طور همزمان صفر نیستند. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد این مدل معنادار می‌باشد. مقدار ضریب تعیین مدل برابر ۰/۸۳۱۲ می‌باشد که نشان می‌دهد ۸۳/۱۲٪ تغییرهای متغیر وابسته (مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها) توسط متغیر مستقل و کنترلی تشریح شده است.

با توجه به جدول (۴)، ضریب متغیر چرخه عمر LCS ۰/۰۰۰۸ می‌باشد که مثبت است و احتمال آماره t برای چرخه عمر برابر ۰/۶۸۹۴ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین فرض صفر پذیرفته می‌شود. در نتیجه چرخه عمر بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست. در نتیجه فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی اندازه شرکت که منفی است و احتمال آماره t برای اندازه شرکت برابر ۰/۶۰۵۴ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین اندازه شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی سودآوری که منفی است و احتمال آماره t برای سودآوری برابر ۰/۲۳۷۴ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین سودآوری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت که مثبت است و احتمال آماره t برای وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت برابر ۰/۵۷۲۵ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی اهرم مالی که مثبت است و احتمال آماره t برای اهرم مالی برابر ۰/۸۱۴۵ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین اهرم مالی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی ارزش بازار به دفتری که مثبت است و احتمال آماره t برای ارزش بازار به دفتری برابر ۰/۱۵۶۰ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین ارزش بازار به دفتری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی هزینه تحقیق و توسعه که مثبت است و احتمال آماره t برای هزینه تحقیق و توسعه برابر ۰/۵۲۵۱ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین هزینه تحقیق و توسعه بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی عمر شرکت که مثبت است و احتمال آماره t برای عمر شرکت برابر ۰/۰۰۰۰ می‌باشد. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است؛ بنابراین عمر شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت و معنادار دارد.

آزمون فرضیه دوم

در مدل رگرسیونی با توجه به مقادیر احتمال نسبت به رد یا عدم رد فرضیه صفر تصمیم گرفته شد. اگر احتمال آماره t برای متغیر (FR_{it})، کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ باشد، فرض صفر رد و در غیر این صورت فرض صفر رد نمی‌شود.

فرضیه دوم: بین منابع مالی داخلی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

جهت آزمون فرضیه دوم پژوهش از مدل رگرسیون استفاده گردید.

$$CSR_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 FR_{it} + \gamma_2 SIZE_{it} + \gamma_3 PM_{it} + \gamma_4 SLACK_{it} + \gamma_5 LEV_{it} + \gamma_6 MTB_{it} + \gamma_7 R\&D_{it} + \gamma_8 AGE_{it} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه‌های آماری H_0 و H_1 برای فرضیه دوم به شرح زیر است:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \beta_1 = 0 \\ H_1: \beta_1 \neq 0 \end{array} \right.$$

H_0 : بین منابع مالی داخلی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 : بین منابع مالی داخلی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به جدول (۵) در این پژوهش جهت آزمون معناداری کل مدل از آماره F و جهت آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیون از آماره t استفاده شده است. همچنین از ضریب تعیین R^2 برای بررسی ارتباط بین متغیرهای وابسته و مستقل استفاده شد. نتایج حاصل از برازش مدل در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول (۵) - نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه دوم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره T	معناداری
عرض از مبدأ C	-۰/۳۱۲۹۹۵	۰/۰۷۳۵۵۴	-۴/۲۵۵۳۰۲	۰/۰۰۰۰
منابع مالی داخلی FR	۰/۰۳۶۷۲۱	۰/۰۱۶۲۷۸	۲/۲۵۵۸۳۸	۰/۰۲۴۴
اندازه شرکت Size	۰/۰۰۱۱۶۶	۰/۰۰۳۱۱۷	۰/۳۷۴۲۰۳	۰/۷۰۸۴
سودآوری PM	-۰/۰۱۷۲۶۱	۰/۰۲۰۷۱۸	-۰/۸۳۳۱۷۰	۰/۴۰۵۱
وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت SLACK	۰/۰۳۵۹۹۷	۰/۰۲۱۴۵۹	۱/۶۷۷۵۲۰	۰/۰۹۴۰
اهرم مالی LEV	-۰/۰۳۳۰۸۸	۰/۰۲۰۱۲۷	-۱/۶۴۴۰۱۴	۰/۱۰۰۷
ارزش بازار به دفتری MTB	۰/۰۰۲۰۱۱	۰/۰۰۱۰۳۱	۱/۹۵۱۵۰۸	۰/۰۵۱۵
هزینه تحقیق و توسعه R&D	۰/۳۷۰۳۳۶	۰/۲۳۴۰۵۳	۱/۵۸۲۲۷۳	۰/۱۱۴۱
عمر شرکت AGE	۰/۱۱۸۲۵۱	۰/۰۲۷۴۶۱	۴/۳۰۶۰۸۱	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین	۰/۸۲۶۸	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۷۹۵۶
آماره F	۲۶/۴۸۳۱	معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به مقدار احتمال به دست آمده برای آماره F که کمتر از $۰/۰۵$ می‌باشد، فرض H_0 رد می‌شود و این نشان می‌دهد که تمامی ضرایب رگرسیون به‌طور همزمان صفر نیستند. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد این مدل معنادار می‌باشد. مقدار ضریب تعیین مدل برابر $۰/۸۲۶۸$ می‌باشد که نشان می‌دهد $۸۲/۶۸\%$ تغییرهای متغیر وابسته (مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها) توسط متغیر مستقل و کنترلی تشریح شده است.

با توجه به جدول (۵)، ضریب متغیر منابع مالی داخلی FR $۰/۰۳۶۷$ می‌باشد که مثبت است و احتمال آماره t برای منابع مالی داخلی برابر $۰/۰۲۴۴$ می‌باشد. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین فرض صفر رد می‌شود. در نتیجه منابع مالی داخلی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت و معنادار دارد. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد پذیرفته می‌شود.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی اندازه شرکت که مثبت است و احتمال آماره t برای اندازه شرکت برابر $۰/۷۰۸۴$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین اندازه شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی سودآوری که منفی است و احتمال آماره t برای سودآوری برابر $۰/۴۰۵۱$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین سودآوری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت که مثبت است و احتمال آماره t برای وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت برابر $۰/۰۹۴۰$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی اهرم مالی که منفی است و احتمال آماره t برای اهرم مالی برابر $۰/۱۰۰۷$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین اهرم مالی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی ارزش بازار به دفتری که مثبت است و احتمال آماره t برای ارزش بازار به دفتری برابر $۰/۰۵۱۵$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین ارزش بازار به دفتری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی هزینه تحقیق و توسعه که مثبت است و احتمال آماره t برای هزینه تحقیق و توسعه برابر $۰/۱۱۴۱$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین هزینه تحقیق و توسعه بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی عمر شرکت که مثبت است و احتمال آماره t برای عمر شرکت برابر $۰/۰۰۰۰$ می‌باشد. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین عمر شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت و معنادار دارد.

آزمون فرضیه سوم

در مدل رگرسیونی با توجه به مقادیر احتمال نسبت به رد یا عدم رد فرضیه صفر تصمیم گرفته شد. اگر احتمال آماره t برای متغیر $(LCS * FR)_{it}$ ، کمتر از سطح خطای $۰/۰۵$ باشد، فرض صفر رد و در غیر این صورت فرض صفر رد نمی‌شود. فرضیه سوم: منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد. جهت آزمون فرضیه سوم پژوهش از مدل رگرسیون استفاده گردید.

$$CSR_{it} = \gamma_0 + \gamma_1 LCS_{it} + \gamma_2 FR_{it} + \gamma_3 (LCS * FR)_{it} + \gamma_4 SIZE_{it} + \gamma_5 PM_t + \gamma_6 SLACK_{it} + \gamma_7 LEV_{it} + \gamma_8 MTB_{it} + \gamma_9 R\&D_{it} + \gamma_{10} AGE_{it} + \varepsilon_{it}$$

فرضیه‌های آماری H_0 و H_1 برای فرضیه سوم به شرح زیر است:

$$\begin{cases} H_0: \beta_1 = 0 \\ H_1: \beta_1 \neq 0 \end{cases}$$

H_0 : منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر معناداری ندارد.

H_1 : منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد.

با توجه به جدول (۶) در این پژوهش جهت آزمون معناداری کل مدل از آماره F و جهت آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیون از آماره t استفاده شده است. همچنین از ضریب تعیین R^2 برای بررسی ارتباط بین متغیرهای وابسته و مستقل استفاده شد. نتایج حاصل از برازش در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول (۶) - نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه سوم

متغیرها	ضرایب	خطای استاندارد	آماره T	معناداری
عرض از مبدأ C	-۰/۳۰۵۷۱۸	۰/۰۷۳۷۶۶	-۴/۱۴۴۴۴۸	۰/۰۰۰۰
LCS چرخه عمر	-۰/۰۰۳۴۴۳	۰/۰۰۲۹۰۷	-۱/۱۸۴۴۱۲	۰/۲۳۶۷

۰/۰۱۷۲	-۲/۳۸۹۹۰۵	۰/۰۱۶۴۶۷	-۰/۰۳۹۳۵۴	منابع مالی داخلی FR
۰/۲۴۳۲	۱/۱۶۸۰۹۳	۰/۰۱۳۴۶۳	۰/۰۱۵۷۲۶	منابع مالی در چرخه عمر LCS*FR
۰/۷۲۹۸	۰/۳۴۵۵۴۹	۰/۰۰۳۱۳۸	۰/۰۰۱۰۸۴	اندازه شرکت Size
۰/۴۱۶۲	-۰/۸۱۳۵۳۱	۰/۰۲۰۷۱۸	-۰/۰۱۶۸۵۵	سودآوری PM
۰/۰۹۰۲	۱/۶۹۶۸۷۷	۰/۰۲۱۴۸۷	۰/۰۳۶۴۶۱	وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت SLACK
۰/۰۸۱۱	-۱/۷۴۷۱۶۰	۰/۰۲۰۲۷۹	-۰/۰۳۵۴۳۰	اهرم مالی LEV
۰/۰۴۴۶	۲/۰۱۲۵۰۲	۰/۰۰۱۰۳۰	۰/۰۰۲۰۷۳	ارزش بازار به دفتری MTB
۰/۱۶۶۰	۱/۳۸۶۷۱۹	۰/۲۴۱۱۹۴	۰/۳۳۴۴۶۸	هزینه تحقیق و توسعه R&D
۰/۰۰۰۰	۴/۲۴۰۲۷۹	۰/۰۲۷۵۱۹	۰/۱۱۶۶۸۹	عمر شرکت AGE
۰/۷۹۳۱	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۸۲۵۳	ضریب تعیین
۰/۰۰۰۰	معناداری آماره F		۲۵/۶۴۸۱	آماره F

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به مقدار احتمال به دست آمده برای آماره F که کمتر از $0/05$ می‌باشد، فرض H_0 رد می‌شود و این نشان می‌دهد که تمامی ضرایب رگرسیون به طور همزمان صفر نیستند. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد این مدل معنادار می‌باشد. مقدار ضریب تعیین مدل برابر $0/8253$ می‌باشد که نشان می‌دهد $82/53\%$ تغییرهای متغیر وابسته (مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها) توسط متغیر مستقل و کنترلی تشریح شده است.

با توجه به جدول (۶)، ضریب متغیر منابع مالی داخلی در چرخه عمر LCS*FR $0/0157$ می‌باشد که مثبت است و احتمال آماره t برای منابع مالی داخلی در چرخه عمر برابر $0/2432$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $0/05$ است؛ بنابراین فرض صفر پذیرفته می‌شود. در نتیجه منابع مالی داخلی در چرخه عمر بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست. در نتیجه فرضیه سوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می‌شود.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی اندازه شرکت که مثبت است و احتمال آماره t برای اندازه شرکت برابر $0/7298$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $0/05$ است؛ بنابراین اندازه شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی سودآوری که منفی است و احتمال آماره t برای سودآوری برابر $0/4162$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $0/05$ است؛ بنابراین سودآوری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت که مثبت است و احتمال آماره t برای وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت برابر $0/0902$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $0/05$ است؛ بنابراین وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی اهرم مالی که منفی است و احتمال آماره t برای اهرم مالی برابر $0/0811$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $0/05$ است؛ بنابراین اهرم مالی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر منفی دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی ارزش بازار به دفتری که مثبت است و احتمال آماره t برای ارزش بازار به دفتری برابر $0/0446$ می‌باشد. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای $0/05$ است؛ بنابراین ارزش بازار به دفتری بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت و معنادار دارد.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی هزینه تحقیق و توسعه که مثبت است و احتمال آماره t برای هزینه تحقیق و توسعه برابر $۰/۱۶۶۰$ می‌باشد. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین هزینه تحقیق و توسعه بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت دارد ولی معنادار نیست.

با توجه به جدول فوق، ضریب متغیر کنترلی عمر شرکت که مثبت است و احتمال آماره t برای عمر شرکت برابر $۰/۰۰۰۰$ می‌باشد. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای $۰/۰۵$ است؛ بنابراین عمر شرکت بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها تأثیر مثبت و معنادار دارد.

نتیجه‌گیری

هنگامی که یک سرمایه‌گذار وجوه خود را در اختیار یک شرکت قرار می‌دهد، انتظار دارد که از سرمایه‌گذاری خود، بازده مناسبی کسب کند. سرمایه‌گذاری برای فرد سرمایه‌گذار هزینه فرصت از دست رفته‌ای دارد و به همین دلیل انتظار کسب بازده از محل سرمایه‌گذاری امری منطقی و صحیح است. از طرفی فرد سرمایه‌گذار همیشه با خطراتی مانند ورشکستگی و عدم توانایی مالی در پرداخت اصل سرمایه، روبه‌رو خواهد بود؛ بنابراین همیشه سرمایه‌گذاری با ریسک مواجه است. در مقابل زمانی که سرمایه‌گذار با چنین وضعیتی روبه‌رو می‌شود، بازده مورد انتظارش افزایش می‌یابد؛ بنابراین برخی ویژگی‌های شرکت مانند، سودآوری، وضعیت مالی، رشد و ... می‌توانند، ریسک سرمایه‌گذار را تحت تأثیر قرار دهند. همه موجودات زنده، از جمله نباتات، جانوران و انسان‌ها، همگی از منحنی عمر یا چرخه عمر پیروی می‌کنند. این گونه موجودات متولد می‌شوند، رشد می‌کنند، به پیری می‌رسند و در نهایت می‌میرند. این سیستم‌های زنده در هر مرحله از چرخه عمر خود دارای الگوهای رفتاری خاص به منظور چیرگی بر مسائل آن دوره و مشکلات مربوط به انتقال از دوره‌ای به دوره دیگر هستند. تئوری چرخه عمر شرکت چنین فرض می‌کند که شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی، همچون تمامی موجودات زنده که متولد می‌شوند، رشد می‌کنند و می‌میرند، دارای منحنی عمر یا چرخه عمر هستند. در نظریه‌های اقتصاد و مدیریت چرخه عمر شرکت‌ها و مؤسسات به مراحل تقسیم می‌شوند. مؤسسات و شرکت‌ها با توجه به هر مرحله از حیات اقتصادی خود سیاست و خط‌مشی مشخصی را دنبال می‌کند. این سیاست‌ها به گونه‌ای در اطلاعات حسابداری شرکت‌ها منعکس می‌شود؛ بنابراین مراحل عمر شرکت می‌تواند، افشای اطلاعات حسابداری مربوط به مسئولیت اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد. از آنجا که یکی از مهم‌ترین نیاز شرکت‌ها منابع مالی می‌باشند در این تحقیق به دنبال این موضوع هستیم که منابع مالی داخلی شرکت چه تأثیری بر رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی دارد؛ و اینکه در مراحل مختلف چرخه عمر، شرکت‌ها هزینه‌های متفاوتی بابت مسئولیت اجتماعی متحمل می‌شوند یا خیر؟ به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق نمونه‌ای مشتمل بر ۱۰۳ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۶ انتخاب گردید. داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای تحقیق، از بانک‌های اطلاعاتی موسوم به "ره‌آورد نوین" استخراج شده است و در موارد ناقص بودن داده‌های موجود در این بانک‌های اطلاعاتی، به آرشیوهای دستی موجود در کتابخانه و تارنمای اینترنتی مدیریت تحقیق، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس اوراق بهادار مراجعه گردید. همچنین به منظور برآورد مدل‌های پژوهش از بسته نرم‌افزاری Eviews استفاده شد.

تحلیل نتیجه‌ی فرضیه اول

در این فرضیه رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها با توجه تحلیل صورت گرفته نشان داد که سطح معناداری به دست آمده برای متغیر چرخه عمر بیشتر از $۰/۵$ می‌باشد و نتایج نشان می‌دهد که چرخه عمر شرکت ارتباط معنادار با مسئولیت اجتماعی در سطح اطمینان تعیین شده، ندارد. هر چند که از لحاظ معناداری مورد تأیید قرار نگرفت، اما ضریب مثبت چرخه عمر شرکت نشان دهنده این است که چرخه عمر شرکت نقش مثبتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها ایفا می‌کند. رشد شرکت و ویژگی‌های راهبردی حاکم بر سیاست‌های مدیریتی رشد و توسعه آن، تعیین‌کننده مرحله‌ای از چرخه عمر که شرکت است که در آن قرار دارد، استفاده از رشد به عنوان سنجه عملکرد شرکت به

طور کلی بر این ایده متکی است که رشد به عنوان یک عامل پیشرو در دستیابی به فواید رقابتی مداوم و سودآوری مطرح است. یک نگاه دیگر این است که شرکت‌هایی که به سرعت رشد می‌کنند ممکن است با مشکلات زیادی در ارتباط با رشد روبرو شوند و این منجر به کاهش سودآوری شود و به طور کلی، مرحله رشد زمانی مورد توجه استفاده‌کنندگان قرار می‌گیرد، شرکت دارای رشد پایدار باشد. از آنجا که چگونگی ارزیابی عملکرد و معیارهای آن دگرگون شده و حرکت در مسیر مسئولیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی عاملی ضروری و حیاتی برای تداوم فعالیت سازمان در بلندمدت شده است، به طوری که نیاز به ارائه اطلاعات مرتبط با تأثیرات متقابل عملکرد واحدهای تجاری و جامعه برای تصمیم‌گیری هرچه بهتر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی بیش‌ازپیش احساس می‌شود، شرکت‌ها در مرحله رشد مسئولیت اجتماعی، ایفا خواهند کرد. به طور کلی همه شرکت‌ها دارای چرخه عمر بوده و از طریق گذراندن یک سلسله مراحل و تغییرات متوالی و معین در طی زمان تکامل می‌یابند همچنین تأثیر مراحل مختلف چرخه عمر بر مسئولیت اجتماعی سهام قابل توجه است، زیرا ویژگی‌های رشدی، رقابتی و تأمین مالی حاکم بر دوره‌های مختلف چرخه عمر شرکت‌ها متفاوت است. کلیه سیستم‌ها در هر مرحله از چرخه عمر خود دارای الگوی رفتاری خاصی به منظور غلبه بر مسائل دوره و مشکلات مربوط به انتقال از دوره ای به دوره دیگر هستند. این امر به خاطر بالغ شدن شرکت‌ها در مرحله بلوغ اتفاق می‌افتد، به این ترتیب که شرکت‌های بالغ به جهت این که سودآورترند، دارای منابع داخلی بیشتر و سابقه اعتباری بهتری هستند، به طور طبیعی، نسبت به شرکت‌های در مرحله بلوغ، ایفای مسئولیت اجتماعی وضعیت بهتری دارند. نتایج کلی به دست آمده از این فرضیه در مقایسه با نتایج به دست آمده از پژوهش حسن و حبیب (۲۰۱۷) همسو می‌باشد.

تحلیل نتیجه‌ی فرضیه دوم

در این فرضیه به بررسی رابطه بین منابع مالی داخلی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها با توجه تحلیل صورت گرفته نشان داد که سطح معناداری به دست آمده برای متغیر منابع مالی داخلی شرکت کمتر از ۰.۵ می‌باشد و نتایج نشان می‌دهد که منابع مالی داخلی شرکت بر مسئولیت اجتماعی در سطح اطمینان تعیین شده، تأثیر معناداری دارد. با توجه به این که ضریب به دست آمده برای منابع مالی داخلی شرکت مثبت است یافته‌ها نشان می‌دهند که بین منابع مالی داخلی شرکت و مسئولیت اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. شرکت‌های در تأمین منابع دارای محدودیت‌های مالی نیستند و وضعیت مالی مناسبی در تأمین منابع دارند، نیازی به نگهداری موجودی‌های نقدی خود را در پاسخ به افزایش نوسانات جریان‌های وجوه نقد ندارد، بنابراین نگرانی در راستای هزینه‌های مسئولیت اجتماعی نخواهد داشت، چرا که مسئولیت اجتماعی یک نوع رقابت و تضاد بین سرمایه‌گذاری‌های جاری و آتی به وجود خواهد آورد و منافع آتی خواهد داشت، بنابراین منابع مالی داخلی شرکت و مسئولیت اجتماعی ارتباط مثبتی خواهد بود. نتایج کلیه دست‌آمده از این فرضیه در مقایسه با نتایج به دست آمده از پژوهش حسن و حبیب (۲۰۱۷) همسو می‌باشد.

تحلیل نتیجه‌ی سوم

در این فرضیه تأثیرگذاری منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه عمر شرکت و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها با توجه تحلیل صورت گرفته نشان داد که سطح معناداری به دست آمده برای متغیر اثر تعاملی منابع مالی داخلی و مرحله رشد شرکت بیشتر از ۰.۵ می‌باشد و نتایج نشان می‌دهد که منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه عمر و مسئولیت اجتماعی در سطح اطمینان تعیین شده، تأثیر معناداری ندارد. هر چند که از لحاظ آماری معنادار نیست، اما با توجه به این که ضریب به دست آمده برای اثر تعاملی منابع مالی داخلی و چرخه عمر شرکت مثبت است یافته‌ها نشان می‌دهند که منابع مالی داخلی بر رابطه بین چرخه و مسئولیت اجتماعی تأثیر مثبتی دارد. بحث منابع مالی داخلی یکی از موضوعات مهم و اساسی پیش روی تمام شرکت‌ها می‌باشد. بخش عمده ای از ادبیات موجود در حوزه مالی نشان داده است که دسترسی به منابع مالی، توانایی مدیران را برای تأمین منابع مورد نیاز برای ایفای مسئولیت اجتماعی تسریع می‌نماید، به ویژه شرکت‌هاییکه در مرحله رشد هستند، چرا که در تأمین منابع مورد نیاز برای مسائل اجتماعی با مشکل مواجه خواهند شد و می‌توانند مسئولیت

اجتماعی بیشتری ایفا کنند. شرکت‌ها در مرحله بلوغ با سابقه‌تر، باثبات‌تر و با سودآوری و نقدینگی بالا می‌باشند. مدیریت از نظر عملیاتی و مالی به صورت موفقیت آمیزی عمل می‌کند. سهام بازار و نرخ سود در این مرحله ثابت می‌باشد. هر چند در مرحله بلوغ شرکت‌ها فروش باثبات و متعادلی را تجربه نموده، نیاز به وجوه نقد در اغلب موارد از طریق منابع داخلی تأمین می‌شود، اما دسترسی به منابع مالی خارجی می‌تواند، انعطاف‌پذیری شرکت در خصوص هزینه‌های اجتماعی را تقویت نماید. در این دوره از سیکل حیات یعنی مرحله بلوغ، شرکت تولدی مجدد می‌یابد. تولد اولیه که در دوره طفولیت صورت گرفت در واقع تولد فیزیکی شرکت به حساب می‌آید. اکنون در دوره بلوغ مستقل از بنیان گذارش، شرکت تولدی دوباره می‌یابد و با توجه به اینکه فعالیت‌های اجتماعی شرکت، میزان اصطکاک شرکت با جامعه را کاهش داده و از این منظر باعث کاهش ریسک شرکت و افزایش سودآوری آن خواهد شد، تمایل ایفای مسئولیت اجتماعی در این مرحله از رشد افزایش خواهد یافت، به‌ویژه که منابع مالی مناسبی نیز داشته باشد. حاکی از این است که هنگامی که شرکت در مرحله افول است و از لحاظ مالی، در وضعیت مناسبی است، ایفای مسئولیت اجتماعی خود را افزایش خواهد داد، چرا که جهت مسئولیت اجتماعی به سمتی است که فواید اجتماع در امتداد آن قرار دارد، چرا که کسب‌وکار امروزی نیاز خود را به همزیستی مسالمت‌آمیز با جامعه و محیط کسب‌وکار درک کرده و این حقیقت را دریافته‌اند که با آسیب دیدن و تضعیف اجتماع و محیط پیرامون، پایداری کسب‌وکار و توسعه پایدار اجتماع که می‌تواند عامل اصلی بقای شرکت باشد، به خطر می‌افتد. نتایج کلیه دست‌آمده از این فرضیه در مقایسه با نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حسن و حبیب (۲۰۱۷) همسو می‌باشد.

پیشنهاد‌های تحقیق

پیشنهادها مبتنی بر نتایج تحقیق

۱- از آنجا که نتایج نشان داد مراحل چرخه عمر و بلوغ رابطه غیر معنادار اما مثبتی با مسئولیت اجتماعی دارند. این موضوع حاکی از درک منطقی مدیران شرکت‌ها از مسئولیت اجتماعی در جهت پایداری و بقای شرکت است؛ بنابراین به مدیران پیشنهاد می‌شود، در چرخه‌های عمر به‌ویژه رشد و بلوغ به بحث مسئولیت‌اجتماعی توجه نمایند و سعی نمایند که سرمایه‌گذاری خود را در این زمینه افزایش دهند.

۲- از آنجا که نتایج نشان داد منابع مالی داخلی بر رابطه بین مراحل چرخه عمر و مسئولیت‌پذیری اجتماعی مثبت و معنادار است. این موضوع حاکی از این است که مراحل رشد و بلوغ نشان‌دهنده وضعیت مناسب شرکت‌ها در جهت دسترسی آن‌ها به منابع مالی است، بنابراین به اعتباردهندگان توصیه می‌شود که از این شرکت‌ها حمایت مالی بیشتری داشته باشند که آنها بتوانند، مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیشتری داشته باشد چرا که این موضوع موجب خواهد شد که شرکت‌ها آلودگی زیست‌محیطی کمتری داشته باشند و از سوی دیگر منافع اقتصادی آن‌ها افزایش می‌یابد و در نتیجه وضعیت اقتصادی کشور بهبود می‌یابد.

۳- با توجه به اهمیت افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی برای کلیه استفاده‌کنندگان به‌ویژه سهامداران (جزء و کل)، به سازمان بورس اوراق بهادار تهران توصیه می‌شود قوانین و مقرراتی را اتخاذ کند که تا حد امکان بتواند میزان واقعی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها را در طول سال‌های متمادی فعالیتشان اندازه‌گیری و مشخص نماید و بر اساس افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها را رتبه‌بندی نمایند.

پیشنهادهایی در زمینه تحقیقات آتی

۱- بررسی رابطه بین چرخه عمر و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با توجه به مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی مانند مالکیت مدیریت، دولتی، نهادی و ...

۲- بررسی رابطه بین چرخه عمر و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با توجه به ویژگی‌های هیئت مدیره مانند استقلال، تحصیلات

و ...

۳- با توجه به اینکه ماهیت فعالیت شرکت ممکن است بر چرخه عمر هر شرکت تأثیرگذار باشد، بنابراین به دانشجویان پیشنهاد می‌شود بررسی تحقیقی مشابه موضوع پژوهش حاضر با این تفاوت که در چند صنعت به صورت مقایسه‌ای انجام گیرد.

۴- با توجه به اینکه ممکن است مراحل چرخه عمر مقطعی باشند، پیشنهاد می‌شود که تأثیر مرحله عمر بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را با توجه به هر یک از مراحل عمر بررسی شود.

منابع و مأخذ

۱. پورزمانی، زهرا و جمشیدی، شهرام. (۱۳۹۴). تأثیر چرخه عمر شرکت بر رابطه کیفیت افشا و ساختار سرمایه. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت. سال ۴، شماره ۱۳، ص ۶۶-۵۵.
۲. پورزمانی، زهرا؛ ایمان، مسعود. (۱۳۹۵). مقایسه توان پیش‌بینی بازده موردانتظار در چرخه عمر شرکت با استفاده از مدل چهارعاملی کاره‌ارت. مجله مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره ۲۶، ص ۴۲-۲۷.
۳. پورعلی، محمدرضا و حجامی، محدثه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین افشای مسئولیت اجتماعی و مالکیت نهادی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال سوم، شماره دهم، ص ۱۵۰-۱۳۵.
۴. چراغی، ازیتا. (۱۳۹۶). تأثیر توانایی مدیریتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز.
۵. صالحی، مهرداد. (۱۳۹۱). اثر تعدیل‌کننده مراحل چرخه عمر شرکت بر رابطه میان شیوه حسابداری و مربوط بودن دارایی‌های نامشهود. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
۶. کریمی، غلامرضا و عمرانی، حامد. (۱۳۸۹). تأثیر چرخه عمر شرکت بر میزان مربوط بودن معیارهای ریسک و عملکرد. پژوهش‌های حسابداری مالی. ۲(۳)، ۶۴-۴۹.
7. Hasan, M.M & Habib, A. (2017). Corporate life cycle, organizational financial resources and corporate social responsibility, Journal of Contemporary Accounting & Economics. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jcae.2017.01.002>
8. Expert Systems with Applications 39, pp 7041-7049.
9. Carnegie, G. D. and Napier, C.J. (2010). Traditional accountants and business professionals: Portraying the accounting profession after Enron. Accounting, Organizations and Society, 35(3), 360-376.
10. Collins SE, Witkiewitz K, Larimer ME. (2012). The theory of planned behavior as a predictor of growth in risky college drinking. Journal of studies on alcohol and drugs. 72(2):322
11. Denison, D. R. (2001). Organizational culture: can it be a key lever for driving organizational change? En C. L. Cooper, S. Cartwright y P. Ch. Earley (Eds.), The International Handbook of Organizational Culture and Climate, Chichester: John Wiley & Sons.
12. Flamholtz, Eric G. Bullen, Maria L and Hua, Wei. (2002) "Human resource accounting: a historical perspective and future implications", Management Decision, Vol 40 Iss 10, pp: 947 – 954.
13. Fleming, M. (1999) Safety Culture Maturity Model. UK HSE Offshore Technology Report OTO, HSE Books, Norwich.
14. Fiorina, carly. (2003), Aguide to corporate social res ponsidility. www.hp.com/hpinfo/global_citizen_ship/car.

15. Moores, k. and S. yuen. (2001). Management Accounting Systems and Organizational Configuration: A Life Cycle Perspective. *Accounting, Organization and Society* 26. pp351-389.
16. Nik Muhammad, N. M. Johari, R.J. Wan Mustafa, W.M. (2011), Social Responsibility Accounting (SRA) in Malaysia Challenge and Opportunity, Available at: www.pdfcarri.com.
17. Nirwanto, M. (2011). Analisis Pengaruh Pengungkapan CSR Terhadap Kepemilikan Institusional (Studi Empiris pada Perusahaan Sumber Daya Alam yang Terdaftar di BEI Tahun 2008-2010), Undergraduate thesis. Universitas Diponegoro O'Hanlon, J. and A. Steele. (2000). Estimating the equity risk premium using accounting fundamentals. *Journal of Business Finance and Accounting*, 27(9&10), 1051-1083.
18. Rahahleh, M. Y and Shariari, J. A. (2008). The Extent of Social Responsibility Accounting Application in the Qualified Industrial Zones in Jordan. *Journal of International Management Review*. 4(2), 5-17.
19. Saleh, Mustaruddin. Zulkifli, Norhayah and Muhamad, Rusnah. (2010). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership: Evidence from public listed companies in Malaysia. *Managerial Auditing Journal*. 25(6), 591 – 613.
20. Samy, Martin; Odemilin, Godwin; Bampton, Roberta. (2010). Corporate social responsibility: a strategy for sustainable business success. An analysis of 20 selected British companies, *Journal of Corporate Governance*, 10 (2), pp: 203-217.